

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

Наталія Віннікова 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕЛІГІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ**

для аспірантів

спеціальності 031 Релігієзнавство

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

освітньо-наукової програми «Релігієзнавство»

Київ – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	3 / 90	
Рік навчання	3	3
Семестр	5	5
Кількість модулів з розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, в тому числі:	90	90
Аудиторні	24	12
Модульний контроль	6	-
Самостійна робота	60	78
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування у здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» системи знань про природу глобальних проблем людського розвитку та роль релігійних спільнот у їх вирішенні; оволодіння базовими знаннями понятійно-категоріального апарату, термінології, розуміння змісту й структури теологічного осмислення ключових глобальних викликів; доцільності використання конкретних методів практичної діяльності для вирішення актуальних проблем релігійного життя в Україні та світі; набуття вмінь та практичних навичок наукового дослідження релігійного чинника у сучасному глобальному та геополітичному контекстах.

Завдання навчальної дисципліни – сформувати наступні фахові компетентності:

ФК 3 Здатність до побудови алгоритму наукового дослідження у галузі релігієзнавства, використання релігієзнавчої методології; використання теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

ФК 6 Здатність до різних видів історико-релігієзнавчого аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний, феноменологічний тощо); опрацьовувати джерельну базу дослідження; адаптувати і застосовувати релігієзнавчі ідеї у сучасну дослідницьку практику; використовувати формаційний та

цивілізаційний підходи до осмислення різноманітних релігійних явищ і процесів в системі «людина-суспільство-природа».

ФК 7 Здатність до диференціації наукової діяльності відповідно до спеціальності; ґрунтовно знати історію релігії, в тому числі й сучасні релігійні вчення і напрямки; володіти сучасним концептуальним апаратом релігієзнавства; вміння практичного реформування релігієзнавчих досліджень в Україні на основі аналізу зарубіжного досвіду та з урахуванням актуальних проблем сучасного релігієзнавства.

ФК 8 Здатність до вивчення та модернізації існуючих дослідницьких методів, систем та технологій дослідження релігійних процесів і явищ; розуміння особливостей соціокультурного середовища та специфіки релігійних процесів; здатність аналізувати конвенціональні норми соціальної і культурної регуляції – національні й станові традиції, домінуючу мораль, світогляд, цінності, володіння високим рівнем релігійної толерантності та культури.

ФК 9 Здатність аналізу відповідних інституційних норм соціальної організації – основних соціальних інститутів, економічних, політичних, конфесійних структур, закладів, установ та ієрархій; здатність розробляти й впроваджувати нові методи моделювання й оптимізації систем державного управління з урахуванням потенціалу функціонування релігійних інституцій.

ФК 10 Здатність досліджувати та аналізувати глобальні проблеми людського розвитку та роль релігійних спільнот у їх вирішенні, здійснювати моніторинг і аналіз внутрішньої та міжнародної релігійної ситуації та розробляти інноваційні рекомендації стосовно діяльності для вирішення актуальних проблем релігійного життя в Україні та на глобальному рівні.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті опрацювання змісту навчальної дисципліни «Релігії в глобальному світі» аспіранти повинні отримати наступні програмні результати навчання:

- **ПРН 1** Здатність до критичного мислення, розуміння широкого кола світоглядних питань, використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових та фахових завдань; аналізу міждисциплінарних явищ і процесів; реалізації власного аксіологічного та наукового потенціалу.

- **ПРН 2** Здатність до застосування методів наукового пізнання у аналізі релігійних процесів і явищ, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проектів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.

- **ПРН 6** Здатність реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні новації в галузі релігієзнавства.

- **ПРН 10** Здатність вибудувати алгоритм наукового дослідження галузі релігієзнавства, використовувати методологічні принципи релігієзнавчого дослідження, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначати порядок проведення дослідження і його етапи.
- **ПРН 13** Здатність до компаративного аналізу складних явищ і процесів релігійного життя суспільства в контексті вітчизняних та зарубіжних наукових розвідок.
- **ПРН 14** Здатність до прогнозування наукової діяльності, до аналізу історичної динаміки та моделювання релігійних процесів та явищ.
- **ПРН 15** Здатність до аналізу тенденцій розвитку сучасного релігійно-культурного середовища.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна робота
		Лекції	Семинари	Практичні	
РЕЛІГІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ					
Змістовий модуль I.					
Тема 1. Релігійний вимір глобалізаційних процесів					
Тема 1. Глобальні виміри сучасної релігійності.	14	2	2		10
Тема 2. Вплив релігії на подолання глобальних проблем людського розвитку.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль II.					
Проблема війни і миру: релігійний вимір					
Тема 3. Релігійний чинник геополітичної напруги.	14	2	2		10
Тема 4. Міжрелігійний діалог та миротворча діяльність релігійних спільнот.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Змістовий модуль III.					
Україна в глобальному релігійному просторі.					
Тема 5. Виклики для релігійної свободи в умовах війни в Україні.	14	2	2		10
Тема 6. Екуменічний діалог та миротворча діяльність українських церков.	14	2	2		10
Модульний контроль	2				
Разом	30	4	4		20
Всього	90	12	12		60

Тематичний план для заочної форми навчання

НАЗВА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ТЕМ	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			
		Лекції	Семінари	Практичні	Самостійна
РЕЛІГІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ					
Змістовий модуль I.					
Тема 1. Релігійний вимір глобалізаційних процесів					
Тема 1. Глобальні виміри сучасної релігійності.	16	2	2		12
Тема 2. Вплив релігії на подолання глобальних проблем людського розвитку.	14		2		12
Разом	30	2	4		24
Змістовий модуль II.					
Проблема війни і миру: релігійний вимір					
Тема 3. Релігійний чинник геополітичної напруги.	16	2	2		12
Тема 4. Міжрелігійний діалог та миротворча діяльність релігійних спільнот.	14	2			12
Разом	30	4	2		24
Змістовий модуль III.					
Україна в глобальному релігійному просторі.					
Тема 5. Виклики для релігійної свободи в умовах війни в Україні.	15	-	-		15
Тема 6. Екуменічний діалог та миротворча діяльність українських церков.	15	-	-		15
Разом	30	-	-		30
Всього	90	6	6		78

5. Програма навчальної дисципліни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Тема 1. Глобальні виміри сучасної релігійності

Тема 1. Релігійний вимір глобалізаційних процесів.

Поняття глобалізації. Сучасні глобальні тенденції в релігійній сфері. Присутність релігійного чинника в геополітичних конфліктах. Глобалізація як фактор «релігійного повернення». Публічність релігії у громадянських суспільствах. Християнство як світова релігія. Пентекосталізація в християнстві. Соціальне вчення Католицької Церкви про глобальні проблеми сучасності. Іслам перед викликами глобалізації: демократизація та радикалізація. Виклики інформаційного суспільства. Сучасні цифрові технології в релігійній сфері.

Ключові слова: глобалізація, глобалізм, антиглобалізм, плюралізм, публічна релігія, інформаційне суспільство.

Тема 2. Вплив релігії на подолання глобальних проблем людського розвитку

Теологічне осмислення глобальних проблем людського буття. Міжнародне співробітництво та солідарність релігійних спільнот задля сталого розвитку. Роль релігійних спільнот у подоланні проблем економічної нерівності та бідності. Сучасна інформаційна безпека та проблеми суспільства постправди. Виклики гендерної політики та теологічне осмислення проблем біоетики. Охорона довкілля та глобальні кліматичні зміни.

Ключові слова: глобальні проблеми, сталий розвиток, проблема бідності, інформаційна безпека, суспільство постправди, гендерна політика, біоетика, глобальні кліматичні зміни, екологія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Проблема війни і миру: релігійний вимір

Тема 3. Релігійний чинник геополітичної напруги.

Релігійна складова гібридних війн та міжнародних конфліктів. Проблема релігійного фундаменталізму та екстремізму. Терор під прикриттям релігійних доктрин. Ізраїльсько-палестинська проблема. Ісламський фактор у конфліктах під прикриттям релігії. Релігійні конфлікти в Індії та Пакистані. Поняття та прояви геноциду на етнорелігійній основі у сучасних конфліктах на Балканах та в Руанді. Міжетнічні та міжрелігійні конфлікти на африканському континенті.

Ключові слова: гібридна війна, релігійний конфлікт, релігійний радикалізм, релігійний фанатизм, релігійний екстремізм, релігійний тероризм, геноцид.

Тема 4. Міжрелігійний діалог та миротворча діяльність релігійних спільнот.

Поняття міжрелігійного діалогу, роль світових релігійних лідерів і правозахисних організацій у відстоюванні миру та релігійної свободи. Апостольська Столиця як суб'єкт міжнародних відносин. Гуманітарна активність Святого Престолу. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці. Роль і позиція Вселенського православ'я та Всесвітньої Ради Церков (ВРЦ) у питанні війни та миру. Євангельські церкви США: місіонерство й політичний складник діяльності. у світовій політиці; Англійська Церква в міжнародних відносинах. Всесвітня Рада Церков та її миротворча діяльність.

Ключові слова: міжрелігійний діалог, миротворча діяльність, правозахисний рух, релігійна дипломатія, політична теологія, релігійна свобода, соціальне вчення церков.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Україна в глобальному релігійному просторі.

Тема 5. Виклики для релігійної свободи в умовах війни в Україні.

Релігійна складова гібридної війни: московський патріархат та ідеологія «російського світу». Конституювання Помісної Православної Церкви та проблеми міжправославного діалогу в Україні. Релігія і патріотизм. Проблема колаборантства частини духовенства. Зростання ролі держави як гаранта забезпечення свободи совісті, гармонізації міжконфесійних відносин та збереження релігійного плюралізму в умовах воєнного стану та війни в Україні.

Ключові слова: міжконфесійні відносини, міжрелігійний діалог, екуменізм.

Тема 6. Екуменічний діалог та миротворча діяльність українських церков.

Посилення ролі релігійного чинника в умовах війни: військове капеланство, морально-психологічна допомога населенню, гуманітарна допомога потребуючим. Актуалізація завдань з розробки ефективної державної політики у сфері релігії з огляду на питання національної безпеки. Невирішеність «православного питання» як фактор міжнародної політики. Роль і позиція Вселенського православ'я у питанні війни в Україні. Релігійний плюралізм та миротворча діяльність Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці. Релігійна опіка українських біженців закордоном.

Ключові слова: гібридна війна, релігійна безпека, гуманітарна допомога, благодійна діяльність, військове капеланство, українське православ'я, світове православ'я, релігійний плюралізм, миротворча діяльність.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
7	Разом/Максимальна кількість балів:			34		34		34
8.	Коефіцієнт	100:34=2.94		100:34=2.94		100:34=2.94		
9.	Загальний бал	100						

Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	2	20	2	20	2	20
7	Разом/Максимальна кількість балів:			34		34		34
8.	Коефіцієнт	100:34=2.94		100:34=2.94		100:34=2.94		
9.	Загальний бал	100						

6.2. Завдання для самостійної роботи

Завдання для самостійної роботи –есе на одну із запропонованих проблем до кожної з означених тем

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Глобальні виміри сучасної релігійності

Тема 1. Релігійний вимір глобалізаційних процесів.

1. Поняття глобалізації.
2. Сучасні глобальні тенденції в релігійній сфері.
3. Присутність релігійного чинника в геополітичних конфліктах.
4. Глобалізація як фактор «релігійного повернення».
5. Публічність релігії у громадянських суспільствах.
6. Християнство як світова релігія. Пентекосталізація в християнстві.
7. Соціальне вчення Католицької Церкви про глобальні проблеми сучасності.
8. Іслам перед викликами глобалізації: демократизація та радикалізація.
9. Виклики інформаційного суспільства. Сучасні цифрові технології в релігійній сфері.

Тема 2. Вплив релігії на подолання глобальних проблем людського розвитку

1. Теологічне осмислення глобальних проблем людського буття.
2. Міжнародне співробітництво та солідарність релігійних спільнот задля сталого розвитку.
3. Роль релігійних спільнот у подоланні проблем економічної нерівності та бідності.
4. Сучасна інформаційна безпека та проблеми суспільства постправди.
5. Виклики гендерної політики та теологічне осмислення проблем біоетики.
6. Охорона довкілля та глобальні кліматичні зміни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Проблема війни і миру: релігійний вимір

Тема 3. Релігійний чинник геополітичної напруги.

1. Релігійна складова гібридних війн та міжнародних конфліктів.
2. Проблема релігійного фундаменталізму та екстремізму.
3. Терор під прикриттям релігійних доктрин.
4. Ізраїльсько-палестинська проблема.
5. Ісламський фактор у конфліктах під прикриттям релігії. Релігійні конфлікти в Індії та Пакистані.
6. Поняття та прояви геноциду на етнорелігійній основі у сучасних конфліктах на Балканах та в Руанді.
7. Міжетнічні та міжрелігійні конфлікти на африканському континенті.

Тема 4. Міжрелігійний діалог та миротворча діяльність релігійних спільнот.

1. Поняття міжрелігійного діалогу, роль світових релігійних лідерів і правозахисних організацій у відстоюванні миру та релігійної свободи.
2. Апостольська Столиця як суб'єкт міжнародних відносин. Гуманітарна активність Святого Престолу.
3. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці.
4. Роль і позиція Вселенського православ'я та Всесвітньої Ради Церков (ВРЦ) у питанні війни та миру.
5. Євангельські церкви США: місіонерство й політичний складник діяльності. у світовій політиці.
6. Англійська Церква в міжнародних відносинах.
7. Всесвітня Рада Церков та її миротворча діяльність.

Ключові слова: міжрелігійний діалог, миротворча діяльність, правозахисний рух, релігійна дипломатія, політична теологія, релігійна свобода, соціальне вчення церков.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Україна в глобальному релігійному просторі.

Тема 5. Виклики для релігійної свободи в умовах війни в Україні.

1. Релігійна складова гібридної війни: московський патріархат та ідеологія «російського світу».
2. Конституювання Помісної Православної Церкви та проблеми міжправославного діалогу в Україні.
3. Релігія і патріотизм. Проблема колаборантства частини духовенства.
4. Зростання ролі держави як гаранта забезпечення свободи совісті, гармонізації міжконфесійних відносин та збереження релігійного плюралізму в умовах воєнного стану та війни в Україні.

Ключові слова: міжконфесійні відносини, міжрелігійний діалог, екуменізм.

Тема 6. Екуменічний діалог та миротворча діяльність українських церков.

1. Посилення ролі релігійного чинника в умовах війни: військове капеланство, морально-психологічна допомога населенню, гуманітарна допомога потребуючим.
2. Актуалізація завдань з розробки ефективної державної політики у сфері релігії з огляду на питання національної безпеки.
3. Невирішеність «православного питання» як фактор міжнародної політики.
4. Роль і позиція Вселенського православ'я у питанні війни в Україні.
5. Релігійний плюралізм та миротворча діяльність Всеукраїнської Ради Церков і

релігійних організацій.

6. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці.
7. Релігійна опіка українських біженців закордоном.

6.3 Критерії оцінювання завдань для самостійної роботи

- 5 балів – відмінно, аспірант глибоко і міцно засвоїв матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійну роботу, додав ілюстративний матеріал, що повністю відповідає змісту роботи.
- 3-4 бали – добре, аспірант твердо знає матеріал, не допускає істотних неточностей при відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 1-2 бали – задовільно, аспірант знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.
- 0 балів – незадовільно, аспірант не знає матеріалу, допускає істотні помилки при оформленні та відповіді на поставлені питання самостійної роботи.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль проводиться у вигляді залікового оцінювання за результатами поточної успішності (проміжного контролю) з дисципліни «Релігії в глобальному світі».

6.5. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Львів: Вид-во УКУ, 2013. – 504 с.
2. Казанова Х. По той бік секуляризації. Релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. – Київ: Дух і Літера, 2017. – 264 с.
3. Казанова Х. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація. – Львів: В-во УКУ, 2019. – 348 с.
4. The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050 // Pew Research Center, “The Changing Global Religious Landscape”. – April 2, 2015. – 45 p.
5. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред. А.М. Колодного. – К., 2016.
6. Вселенський Патріарх Варфоломій. Віч-на-віч із Тайною. Православне християнство у сучасному світі. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011.

Додаткова література:

7. Горохолінська І. Постсекулярність: богословські та філософські інтенції сучасної релігійності. – Чернівці: Черн. нац. ун-т, 2019.
8. Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Львів: Вид-во УКУ, 2013.
9. Здіорук Є.І. Партнерство держави і церкви: Українські реалії в європейському контексті // Релігійна панорама. - 2009. - №10. - С. 26-39.
10. Казанова Х. Релігія в сучасному світі: плюралізм, секуляризація, глобалізація. – Львів: В-во УКУ, 2019.
11. Кирило (Говорун), архимандрит. Українська публічна теологія.— К.: Відкритий Православний Університет Святої Софії-Премудрості, ДУХ І ЛІТЕРА, 2017.
12. Кардинал Йозеф Гьофнер. Християнське суспільне вчення. – Львів: Свічадо, 2002.
13. Климов В.В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності: Вибрані статті. - К., 2009.
14. Компендіум соціальної доктрини Церкви. Київ: Кайрос, 2008 / https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_uk.pdf
15. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За наук. ред. д. філос. н., проф. Анатолія Колодного та Людмили Филипович. -К., 2009. - С. 199-213.
16. Мартишин Д.С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України: монографія / Д.С. Мартишин. — Київ: ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. — 272 с.
17. Міжетнічні та міжконфесійні відносини в контексті сучасних суспільних трансформацій. Матеріали Міжнародної науково - практичної конференції 29-30 квітня 2010 р. - Чернівці, 2010.

18. Методологічні аспекти релігійної філософії: навчально-методичний посібник / О.С. Бродецький, І.В., Горохолінська. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015.
19. Мініч Анатолій. Християнство в пошуках відповіді: проблеми соціально-етичної доктрини. Волинський Благовісник №3 (2015). / http://vb.vpba.edu.ua/public/pdf/3_23.pdf
20. Моїсеєнко Лариса. Проблеми війни та миру в трактуванні християнських конфесій. ISSN 2523-4234 Історія релігій в Україні: наук. щорічн., 2018, Вип. 28, Ч. II.
21. Мондін Б. Філософія релігії і теодіцея. Підручники систематичної філософії. – Львів: УКУ, 2008.
22. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. — К.: Інформ.-вид. центр УПЦ, 2002. — 80 с.
23. Пастирське послання Архиєрейського Синоду Української Греко-Католицької Церкви в Україні про патріотизм як любов до рідного народу та Батьківщини, 5 грудня, 2022 // <https://docs.ugcc.ua/1628/>
24. Практичне релігієзнавство. Колективна монографія. За редакцією професорів А.Колодного і Л.Филипович. – Київ: Українська конфедерація журналістів та Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
25. «Перемагай зло добром!» (Рим. 12, 21). Послання Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, 15 липня, 2022 // <https://docs.ugcc.ua/1591/>
26. Попович В.М. Соціальне вчення Православної Церкви: історичне становлення думки. Релігієзнавство. Випуск 37(50), 2017. / <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18134/Popovych.pdf?sequence=1>
27. Релігійна безпека/небезпека України. Збірник наукових праць і матеріалів / за ред. А. М. Колодного. – Київ: УАР, 2019. – 316 с.
28. Релігійні ідентичності в їх сутності і конфесійних вимірах: український контекст. Кол. монографія / за ред. А.Колодного, Л.Филипович, А.Арістової. – Київ: УАР, 2021. – 348 с.
29. Петришин Неоніла. Екологічні проблеми в осмисленні сучасних католицьких мислителів // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичне релігієзнавство», 11 (2014).
30. Українська Православна Церква на межі тисячоліть. Документи і матеріали. — К.: Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2012. — 286 с.
31. Stephen T. Davis , Eric T. Yang. An Introduction to Christian Philosophical eology: Faith Seeking Understanding. – Zondervan Academic, 2020.
32. Taylor Ch. A Secular Age. – Cambridge, Mass.; London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007.
33. The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010–2050 // Pew Research Center, “ The Changing Global Religious Landscape”. - April 2, 2015. - 45 p.

34. José Casanova. *Islam, Gender, and Democracy in Comparative Perspective*, co-edited with Jocelyne Cesari. Oxford University Press. 2017.
35. José Casanova *Global Religious and Secular Dynamics. The Modern System of Classification Beyond Secularization: Religious and Secular Dynamics in Our Global Age.* E-Book (PDF) Availability: Published ISBN: 978-90-04-41198-2. Publication date: 12 Aug 2019. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004411982_002.

Плани семінарських занять**Семінар 1.****Тема 1. Глобальні виміри сучасної релігійності**

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1. Сучасні глобальні тенденції в релігійній сфері.
2. Присутність релігійного чинника в геополітичних конфліктах.
3. Християнство як світова релігія.
4. Соціальне вчення Католицької Церкви про глобальні проблеми сучасності.
5. Іслам перед викликами глобалізації: демократизація та радикалізація.
6. Виклики інформаційного суспільства. Сучасні цифрові технології в релігійній сфері.

*II. Проблемна дискусія.***Семінар 2.****Тема 2. Вплив релігії на подолання глобальних проблем людського розвитку**

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1. Міжнародне співробітництво та солідарність релігійних спільнот задля сталого розвитку.
2. Роль релігійних спільнот у подоланні проблем економічної нерівності та бідності.
3. Сучасна інформаційна безпека та проблеми суспільства постправди.
4. Виклики гендерної політики та теологічне осмислення проблем біоетики.
5. Охорона довкілля та глобальні кліматичні зміни.

*II. Проблемна дискусія.***Семінар 3.****Тема 3. Релігійний чинник геополітичної напруги.**

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань.

1. Релігійна складова гібридних війн та міжнародних конфліктів.
2. Проблема релігійного фундаменталізму та екстремізму.
3. Терор під прикриттям релігійних доктрин.
4. Ізраїльсько-палестинська проблема.
5. Ісламський фактор у конфліктах під прикриттям релігії.
6. Поняття та прояви геноциду на етнорелігійній основі у сучасних конфліктах на Балканах та в Руанді.
7. Міжетнічні та міжрелігійні конфлікти на африканському континенті.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 4.

Тема 4. Міжрелігійний діалог та миротворча діяльність релігійних спільнот.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1. Поняття міжрелігійного діалогу, роль світових релігійних лідерів і правозахисних організацій у відстоюванні миру та релігійної свободи.
2. Апостольська Столиця як суб'єкт міжнародних відносин. Гуманітарна активність Святого Престолу.
3. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці.
4. Роль і позиція Вселенського православ'я та Всесвітньої Ради Церков (ВРЦ) у питанні війни та миру.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 5.

Тема 5. Виклики для релігійної свободи в умовах війни в Україні.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1. Релігійна складова гібридної війни: московський патріархат та ідеологія «російського світу».
2. Конституювання Помісної Православної Церкви та проблеми міжправославного діалогу в Україні.
3. Релігія і патріотизм. Проблема колаборантства частини духовенства.
4. Зростання ролі держави як гаранта забезпечення свободи совісті, гармонізації міжконфесійних відносин та збереження релігійного плюралізму в умовах воєнного стану та війни в Україні.

II. Проблемна дискусія.

Семінар 6.

Тема 6. Екуменічний діалог та миротворча діяльність українських церков.

План заняття:

I. Обговорення теоретичних питань

1. Посилення ролі релігійного чинника в умовах війни: військове капеланство, морально-психологічна допомога населенню, гуманітарна допомога потребуючим.
2. Актуалізація завдань з розробки ефективної державної політики у сфері релігії з огляду на питання національної безпеки.
3. Невирішеність «православного питання» як фактор міжнародної політики.
4. Роль і позиція Вселенського православ'я у питанні війни в Україні.
5. Релігійний плюралізм та миротворча діяльність Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.
6. Активізація миротворчої посередницької діяльності Апостольської Столиці.
7. Релігійна опіка українських біженців закордоном.

II. Проблемна дискусія.